

ในยุค AI แพร่หลาย จะเป็นยุคตกงานครั้งใหญ่หรือไม่

รศ.รับสรรค เลิศในสัตย์

รองอธิการบดีฝ่ายบริการวิชาการ
รักษาการรองอธิการบดีฝ่ายรับสมัครนักศึกษา
และสื่อสารองค์กร สถาบันเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่น
orbusiness@hotmail.com

ใ ญี่ปุ่นเป็นประเทศที่มีเด็กเกิดน้อย ผู้สูงวัยมีมากมานานแล้ว ในประเทศไทยเองก็เริ่มมีเด็กเกิดน้อยในช่วงหลายปีที่ผ่านมา และกำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงวัยแล้ว ประเด็นปัญหาใหญ่ประเด็นหนึ่ง การมีผู้ทำงานผู้ใช้แรงงานไม่เพียงพอ แต่กล่าวกันว่ามีความหวังทางแก้ไข สิ่งที่จะมาแทนผู้ใช้แรงงานที่จะทำให้สามารถแก้ไขปัญหาระยะยาวได้ นั่นคือ **การใช้ AI (ปัญญาประดิษฐ์)** มาใช้แทนคนนั่นเอง สามารถทดแทนการขาดแคลนแรงงานได้ แต่สิ่งที่ซ่อนเร้นอยู่เบื้องหลังการนำเอา AI มาให้ ยิ่งใช้มากขึ้นเท่าไร นั่นอาจจะหมายความว่า ไม่จำเป็นต้องใช้คนมาก ก็เกิดปัญหาว่างงานตามมาได้ นั่นทำให้ปัญหาอื่นๆ เช่น การประกันสังคมก็จะตามมาด้วย

หากศึกษาจากประวัติศาสตร์แล้ว จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่าเมื่อเครื่องจักร เครื่องมือใหม่ๆ ถูกประดิษฐ์คิดค้นขึ้น งานของคนก็จะถูกแย่งไป ในศตวรรษที่ 19 เมื่อมีการปฏิวัติอุตสาหกรรม เครื่องทอผ้า (เครื่องจักรที่ทำการผลิตเส้นด้ายจนถึงผืนผ้า) เข้ามาแย่งงานการทอด้วยมือของคน การแพร่หลายของรถยนต์ เข้ามาแทนรถม้า การแพร่หลายของ PC ทำให้พิมพ์ดีดเริ่มหายไปจากสังคม

นวัตกรรม (Innovation) ทั้งหมดนี้ ที่ทำให้เกิดการว่างงาน (การว่างงานทางเทคโนโลยี) ถึงแม้จะเกิดขึ้น แต่ก็ยังเป็นปัญหาในช่วงระยะเวลาหนึ่ง หรือเฉพาะที่เฉพาะทางเท่านั้น ถึงแม้ว่างานจะถูกเครื่องจักรแย่งไป คนก็ไปทำงานอื่น ๆ ที่เป็นประโยชน์สำหรับมนุษย์ได้มากขึ้น ซึ่งเรียกว่า **“การเคลื่อนย้ายแรงงาน”** (ในภาษาทางเศรษฐศาสตร์ หมายถึงการย้ายงานไปบริษัทอื่นหรืองานชนิดอื่น) ปัญหาที่แท้จริงก็คือ ต่อไปนี่งานที่ถูก AI แย่งไปนั้น คนเหล่านั้น จะสามารถย้ายไปทำงานชนิดอื่นได้หรือไม่ต่างหาก

การแพร่หลายของ AI แบบใช้ทั่วไป เมื่อเราพูดถึงกระทบของ AI ที่มีต่อการจ้างงานนั้น จะต้องมีการแยกแยะออกเป็น **“AI แบบใช้เฉพาะ”** กับ **“AI แบบใช้ทั่วไป”**

“AI แบบชนิดเฉพาะ” นั้น สามารถใช้ประโยชน์ได้สำหรับบางอย่างเฉพาะเท่านั้น ตัวอย่างเช่น เป็น Search Engine ของ Google หรือ “Alpha Go” ที่เป็นโปรแกรมของการเล่นโกะ เป็นต้น ดังนั้น AI ที่มีอยู่ในปัจจุบันนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นแบบใช้เฉพาะ ดังนั้นผลกระทบที่ส่งผลต่อการจ้างงาน จะไม่ค่อยต่างไปจากการถูกทดแทนด้วยเครื่องทอผ้าหรือ PC ที่เป็นเครื่องจักรกลในอดีตมากนัก ซึ่งนั่นก็คือ การว่างงานทางเทคโนโลยี เป็นในช่วงระยะเวลาหนึ่ง หรือเฉพาะที่เฉพาะทางเท่านั้น

ในทางตรงกันข้าม “AI แบบใช้ทั่วไป” สามารถแก้ปัญหาทั้งหลายที่มนุษย์สามารถทำได้ AI หนึ่งตัว จะสามารถเล่นหมากรุกได้ สนทนาได้ สามารถทำงานสำนักงานหรืองานการควบคุมดูแลเครื่องจักรได้ AI แบบใช้ทั่วไปนั้น ได้รับการพัฒนามากขึ้นทุกที (ข้อมูลเมื่อปี 2019) ซึ่งในอนาคตเป็นไปได้ว่าจะทำให้เกิดการว่างงานทางเทคโนโลยีในระยะยาว และโดยทั่วไปได้ ทั้งนี้เพราะว่า AI แบบใช้ทั่วไป สามารถเคลื่อนไหวคล้ายกับมนุษย์ และจะแย่งงานพื้นฐานจากมนุษย์ได้อย่างแน่นอน

การพัฒนา AI แบบใช้ทั่วไปนั้นมีการแข่งขันกันอย่างรุนแรงในญี่ปุ่นเอง หลายปีที่ผ่านมามีการก่อตั้งองค์กรหน่วยงานที่เรียกว่า “All Brain Architecture Initiative” เป็นหน่วยงานวิจัยเรื่องนี้ หน่วยงานนี้ได้คิดค้นโปรแกรมที่เลียนแบบกลไกส่วนต่างๆ ของสมองที่เรียกว่า Cerebral neocortex (เนื้องอกในสมอง) Hippocampus, Basal ganglia (ปมประสาทฐาน) จากการรวมตัวของกลไกเหล่านี้ ทำให้ AI แบบใช้ทั่วไป สามารถทำงานคล้ายคลึงกับมนุษย์ได้ คาดว่า น่าจะเสร็จสมบูรณ์ในปี 2030

หลังปี 2030 เมื่อ AI แบบใช้ทั่วไปเริ่มแพร่หลาย จะทำให้เกิดการแย่งงานขึ้น การเคลื่อนย้ายแรงงานก็อาจจะไม่มีที่ไป และประมาณปี 2045 คาดว่า นอกจากงานพิเศษ เช่น นักบริหาร นักวิจัย นักวิทยาศาสตร์ เป็นบางส่วน จะถูกแย่งงานไป จะเหลืองานให้คนเพียง 10% ของประชากรรวมเท่านั้นที่มีงานทำ

แต่ปรากฏการณ์เหล่านี้อาจจะไม่ใช่เรื่องที่เลวร้ายเสมอไป การก้าวหน้าของ AI แบบใช้ทั่วไป จะปฏิรูปโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่ผ่านมามาอย่างจริงจัง และเป็นไปได้ว่า การเติบโตทางเศรษฐกิจจะเกิดขึ้นอย่างมหาศาลได้

ในยุคเศรษฐกิจศาสตร์ที่มีเครื่องจักรนำ จะไม่มีการเปลี่ยนจำนวนคนงาน แต่จะเพิ่มให้ดูแลเครื่องจักร จาก 1 เครื่องเป็น 2 เครื่อง เป็น 3 เครื่อง แต่ก็ไม่ได้สามารถทำให้ผลผลิตภาพเพิ่มขึ้น

ได้ตามเท่าของจำนวนเครื่องที่เพิ่มขึ้น ซึ่งจะทำให้การใช้แรงงานไม่เพิ่มขึ้น ผลผลิตมวลรวมต่อประชาชน 1 คน ก็จะมีอัตราลดลง ในช่วงที่ญี่ปุ่นอยู่ในยุคการเติบโตทางเศรษฐกิจจะดับสูง โดยเติบโตปีละมากกว่า 10% ซึ่งเป็นไม่ได้ในยุคปัจจุบัน แต่ถ้าหากว่านำ AI แบบใช้ทั่วไปเข้ามาทำงานแทนคนได้มากแล้ว “แรงงาน” ก็ไม่ใช่สิ่งที่จำเป็น ปัจจัยการผลิตก็จะอยู่ที่เครื่องจักร รวมทั้ง AI แบบใช้ทั่วไป เรียกเศรษฐกิจแบบนี้ว่า “เศรษฐกิจเครื่องจักรบริสุทธ์” เมื่อ AI แบบใช้ทั่วไปเข้ามาแทนคน การเพิ่มผลของคนก็จะไม่ส่งผลกระทบต่อ GDP ก็เป็นไปได้ว่า ประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น ญี่ปุ่น จะสามารถทำลายกำแพงการไม่เติบโตทางเศรษฐกิจได้ ยังทำให้สามารถเติบโตในระดับสูงได้อีกด้วย

หากญี่ปุ่นไม่เข้าสู่การใช้ AI แบบใช้ทั่วไป แล้วยังคงอ้างเศรษฐกิจเน้นเครื่องจักรแล้ว ก็จะไม่ทำให้เกิดการปฏิรูปเทคโนโลยีเฉพาะอย่างขึ้นได้ อัตราการเติบโตก็จะอยู่ระหว่าง ไม่เกิน 1% ไปเรื่อย ๆ ในหลังช่วงปี 2030 อาจเข้าสู่ช่วงการเติบโตเป็น 0 ก็ได้แน่นอนย่อมเกิดผลกระทบจากการขาดแคลนแรงงาน เพราะเด็กเกิดน้อย และผู้สูงวัยมากแน่นอน

แต่หากว่า ในหลังช่วงปี 2030 หากญี่ปุ่นเข้าสู่เศรษฐกิจเครื่องจักรบริสุทธ์ อัตราการเติบโตก็จะพุ่งขึ้นอย่างรวดเร็ว มีโอกาสเติบโตในระดับ 5% ในปี 2040 ได้ ซึ่งน่าจะเป็นอัตราการเติบโตของ GDP ที่ซ่อนเร้นอยู่

ในเศรษฐกิจเครื่องจักรบริสุทธ์นี้ ผู้ใช้แรงงานไม่ต้องเข้าไปทำงาน ผู้ที่มีรายได้ นั่นคือ เจ้าของทุนที่มี AI หรือ ทุนยนต์ทำงานให้ หรือผู้ที่ป็นนักวิทยาศาสตร์พิเศษเท่านั้น ในขณะที่เดียวกัน ประชาชนก็จะไม่มีรายได้ การบริโภคก็จะลดลงอย่างมาก อัตราการเติบโตก็จะไม่เกิดขึ้น

ดังนั้นเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดอุปสรรคการเติบโตทางเศรษฐกิจ เจ้าของทุนก็จะต้องกระจายความมั่งคั่งให้แก่ประชาชนที่ไม่มั่งคั่งมาก เพื่อทำให้การบริโภคเพิ่มขึ้น ดังนั้น จึงจะต้องเกิดระบบประกันสังคมที่รายได้ขั้นต่ำ (Basic income-BI) จะต้องถูกกระจายไปให้ประชาชนทั้งหมดเพื่อให้ใช้ชีวิตได้ ตัวอย่างเช่น จะต้องจ่ายให้เดือนละอย่างน้อย 7 หมื่นเยน ไม่ว่าจะอายุมากน้อยชายหรือหญิง

แนวคิดนี้ ไม่ใช่เป็นเรื่องในความฝัน หลายปีที่ผ่านมามีเนเธอร์แลนด์ หรือฟินแลนด์ ได้มีการเริ่มดำเนินการ หรือเตรียมดำเนินการทดลองขนาดใหญ่เกี่ยวกับ BI นี้แล้ว

BI นี้ ไม่เพียงแต่จะเหมาะสมเป็น Safety net ในยุค AI แบบใช้ทั่วไปเท่านั้น แต่ยังเป็นระบบที่จำเป็นอย่างยิ่งเพื่อทำให้การเติบโตทางเศรษฐกิจที่สูงที่ซ่อนเร้นอยู่มีความเป็นไปได้จริง